

Latvijas Republikas
Saeimas priekšsēdētājam
Solvitai Āboltiņai

Ļoti cienījamā Āboltiņas kundze!

Saeima 2013.gada 12.decembrī pieņēma likumu „Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā” (likumprojekta Nr.143/Lp11), ar kuru vēlētājiem, kuri uzturas ārvalstīs un Saeimas vēlēšanās balso pa pastu, piešķirtas tiesības brīvi izvēlēties vēlēšanu apgabalu, par kurā pieteiktajiem deputātu kandidātiem tie vēlas nodot savu balsi.

Patlaban Saeimas vēlēšanu likums noteic, ka vēlētāji, kas vēlēšanu laikā uzturas ārvalstīs, balso, personiski ierodoties kādā no izveidotajiem vēlēšanu iecirkņiem vai arī pa pastu. Turklāt vēlētāji, kas balso ārvalstīs izveidotajos vēlēšanu iecirkņos vai pa pastu, saņem Rīgas vēlēšanu apgabalā pieteikto kandidātu sarakstu vēlēšanu zīmes, un viņu balsis pieskaita Rīgas vēlēšanu apgabalā nodotajām balsīm.

Ar grozījumiem Saeimas vēlēšanu likuma 45.panta pirmajā daļā paredzēts, ka vēlētājs, kurš uzturas ārvalstīs un vēlas balsot pa pastu, ir tiesīgs izvēlēties vēlēšanu apgabalu, par kurā pieteiktajiem deputātu kandidātiem tas vēlas nobalsot. Tādējādi pret vienādos un salīdzināmos apstākļos esošām personām, proti, personām, kuras atrodas ārvalstīs, tiek īstenota atšķirīga attieksme, jo vēlētājiem, kuri izmantos tiesības balsot iecirkņos, kas izveidoti Latvijas Republikas diplomātiskajās vai konsulārajās pārstāvniecībās, nav tādu izvēles tiesību.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās Asamblejas 1966.gada 16.decembrī pieņemtā Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām (turpmāk - Pakts) 25.pantā uzsvērts, ka katram pilsonim bez jebkādas diskriminācijas un bez nepamatotiem ierobežojumiem jābūt tiesībām un iespējai balsot īstās periodiskās vēlēšanās, kas notiek uz

vispārēju un vienlīdzīgu vēlēšanu tiesību pamata, aizklāti balsojot, un kas nodrošina vēlētāju brīvas gribas izpaudumu. Valstīm, kuras pievienojušās Paktam, jānodrošina gan atbilstošu likumu pieņemšana, gan jāveic citi pasākumi, lai Paktā garantētās tiesības, arī tiesības vēlēties, tiktu efektīvi īstenotas.

Ar grozījumiem Saeimas vēlēšanu likumā vēlētājiem, kuri uzturas ārvalstīs piešķirts atšķirīgs tiesību apjoms, atkarībā no tā, kādu balsošanas procedūru attiecīgais vēlētājs izvēlas. Lai novērstu nevienlīdzīgu attieksmi starp vienādos un salīdzināmos apstākļos esošiem vēlētājiem, nepieciešama izšķiršanās attiecībā uz to tiesību apjomu, kādu baudīs vēlētāji, kuri uzturas ārvalstīs. Tā ir likumdevēja izvēle, vai atsevišķa vēlētāju grupa, kura savas vēlēšanu tiesības īsteno ārvalstīs, ir tiesīga izvēlēties, par kuru vēlēšanu apgabalu balsot. Tomēr, ja likumdevējs vēlētājiem, kuri uzturas ārvalstīs, dod iespēju izvēlēties vēlēšanu apgabalu, par kuru balsot, šādas tiesības jāattiecinā uz jebkuru no ārvalstīs īstenotajiem vēlēšanu procedūras veidiem.

Attiecībā uz pastāvošo sistēmu, kas paredz vēlētāju, kuri uzturas ārvalstīs balsu pieskaitīšanu tieši Rīgas vēlēšanu apgabalam, norādāms, ka minētais princips tika ieviests jau 1995.gadā, izstrādājot Saeimas vēlēšanu likumu. Tomēr nepieciešams ņemt vērā, ka, attīstoties valsts tiesību sistēmai kopumā, un, mainoties valsts attīstības ekonomiskajiem un sociālpolitiskajiem apstākļiem, ir nepieciešams izvērtēt, vai nebūtu pārskatāma vēlēšanu tiesību sistēma saskaņā ar aktuālo situāciju valstī.

Proti, ekonomiskās lejupslīdes apstākļos uz ārvalstīm devās liels skaits balsstiesīgu vēlētāju, turklāt 2013.gadā Pilsonības likumā tika ieviests dubultās pilsonības institūts. Minētie apstākļi nepastāvēja laikā, kad konceptuāli tika izstrādāts vēlētāju, kuri uzturas ārvalstīs vēlēšanu kārtības tiesiskais regulējums, kas paredzēja vēlētāju, kuri uzturas ārvalstīs balsu pieskaitīšanu Rīgas vēlēšanu apgabalam. Ņemot vērā būtiski pieaugušo ārvalstīs dzīvojošo vēlētāju skaitu un to, ka Rīgas vēlēšanu apgabalā iegūto deputātu mandātu skaits proporcionāli palielinās, ievērojot vēlētāju, kuri uzturas ārvalstīs pieskaitītās balsis, būtu vērtējams jautājums par šādas vēlētāju balsu pieskaitīšanas sistēmas samērīgumu.

Papildus jāuzsver, ka 2013.gada 18.decembrī Valsts prezidenta kancelejas rīkotajā sanāksmē, atbildot uz jautājumu, vai pieņemtie grozījumi Saeimas vēlēšanu likuma 45.panta pirmajā daļā neveicinās atšķirības starp vēlētājiem, kuri savas vēlēšanu tiesības īsteno ārvalstīs (balsojot iecirkņos vai pa pastu), Saeimas Juridiskā biroja pārstāvis norādīja, ka ieviestais tiesiskais regulējums vēl jo vairāk veicinātu nevienlīdzību starp dažādām vēlētāju grupām.

Ievērojot minēto un pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 71.pantu, prasu likuma „Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā” (likumprojekta Nr.143/Lp11) otrreizēju caurlūkošanu.

Valsts prezidents

Andris Bērziņš